



# Efter Corona - om at åbne op nationalt og internationalt

af Jørn Boye Nielsen

Deltagelse i internationalt samarbejde skal genoptages i fuldt omfang i en ny bottom-up global orden

Mette Frederiksen har fornylig sagt, at Danmark er ”en meget lille, åben økonomi”, der ikke længe tåler at være nedlukket. Og det er rigtigt. 55 procent af BNP i Danmark<sup>1</sup> er ifølge OECD genereret af eksport. Beskæftigelsen er helt afhængig af åbne grænser og eksport. Men mange andre forhold er også afhængig af menneskers ret til at overskride landegrænser. Som nævnt handel med varer og tjenesteydelser

- Forskere på forskningsophold
- Studier ved andre universiteter og studiebesøg af undervisningsinstitutioner
- Familie i udlandet – mange danskere er gift med en udlænding eller har en kæreste, der bor i udlandet
- Danskere arbejder i udlandet og udlændinge arbejder i Danmark
- Møder af alle slags

I to måneder har vi været en ”ren” nationalstat med næsten helt lukkede grænser. Og næsten alle danskere, der ikke boede fast i udlandet, er blevet hentet/tvunget (af omstændighederne) hjem, fordi andre landes grænser lukkedes og transportmuligheder svandt ind. En situation man næppe havde troet mulig for få måneder siden.

Det ironiske i situationen er, at mens corona virusset er et internationalt fænomen, der berører næsten alle lande, hvor befolkningen bevæger sig, så er reaktionen og foranstaltningerne mod virusset så national, som man kan tænke sig. Hvert land - sin strategi. 193 medlemmer af FN handler på egen hånd – i menneskehedens globale tidsalder og i den mest akutte glo-

”*Det ironiske i situationen er, at mens corona virusset er et internationalt fænomen [...], så er reaktionen og foranstaltningerne mod virusset så national, som man kan tænke sig*

bale situation! Det skal også tilføjes at i mange forbundsstater f.eks. USA og Brasilien, er det de lokale stater, der regulerer sundhed – så indenfor landene er der også store forskelle på sundhedsstrategier. Denne modsigelse i situationen må give anledning til diskussion i evalueringen af pandemien. Der er ingen tvivl om at landene kunne have hjulpet hinanden, hvis de havde været bedre forberedte.

I Danmark anbefalede Sundhedsstyrelsen ikke en nedlukning af grænserne. Det var en ren politisk beslutning fra regeringen. Det er vigtigt for de små lande i Europa at samarbejdet i EU og principperne for samarbejde og samvirke, herunder det indre marked, genstartes, når sundhedsmyndighederne siger god for det. Og at EU-landene støtter og solidariserer sig med de mest berørte lande f.eks. Italien ved støtte til Euroobligationer. Danmark bør give speciel støtte til WHO, The World Health Organization, så den kan fortsætte arbejdet i udlændene på trods af, at USA truer organisationen med at inddrage deres bevilling. Det ville være i sundhedens interesse, hvis Danmark stillede sig i spidsen for en ekstra bevilling til WHO sammen med andre nordiske og EU-lande. Det er en menneskerettig-



RIKOs Udenrigspolitiske Analyser skrives af eksperter fra RIKOs Råd. Analyserne er uafhængige af partipolitiske og kommercielle interesser. Forslag til konkrete analyser, der berører aktuelle udenrigspolitiske emner, kan drøftes med redaktionen ved at kontakte RIKOs Sekretariat (*se sidste side for kontaktinformation*).

hed for enhver dansker at kunne rejse udenlands – derfor bør alle restriktioner hæves. Reguleringen af de danske grænser bør ikke blive katebald for populistiske og nationalistiske partier.

En ny global orden, som Danmark bør arbejde for, bør i stigende grad være en globalisering nedefra – ikke en neoliberal top-down globalisering. Men frihandelen må reguleres i højere grad så klima-, miljø- og arbejdstagerhensyn og principper indbygges i nye internationale frihandelsaftaler. Ligesom nationalistiske hensyn og sanktionsregimer, som dem mod Kina, Rusland og Iran, heller ikke er vejen imod en verden med fredelige relationer mellem landene.

Større skridt henimod det bæredygtige samfund nationalt og internationalt – med indbygget naturdiversitet

Før coronakrisen indfandt sig var en høj grad af klimabevidsthed blevet opbygget gennem en mobilisering af ikke mindst de unge, men også af et næsten enigt Folketing, der vedtog 70 procent reduktionen. Men så kom coronaen og andre dagsordener tog over og opmærksomheden blev rettet massivt mod at undgå smitte. Samfundet blev lukket ned. Nu hvor der skal åbnes op, må det overvejes, hvilke mål der skal forfølges og hvilke udfordringer vi står overfor. Corona krisen har ændret billedet og givet nye muligheder for gentænkning og prioritering af klimaet. De nye muligheder er født af de erfaringer og nye bevidstheder, der er skabt: Nye solidaritets- og fællesskabsformer for at hjælpe; erfaringer om mindre forbrug og mindre forurening; mindre rejseaktivitet; mere hjemmearbejde; bevidsthed om at vi kan gøre ting, vi ikke troede; mindre luftforurening; håb om at når vi kommer ud af ”fængslet”, så ville vi gøre noget nyt og stort. Når mennesker og samfund har gjort noget én gang, kan de gøre det igen!

En af de store udfordringer der ligger foran os er klima- og miljøproblemerne og kampen for det bæredygtige samfund og et samfund med større naturdiversitet. Alt dette må der nu sættes benhårdt på. Det er ikke en kort-mellemlang krise som corona krisen, men en udfordring, der skal handles på både på kort, mellemlangt og langt sigt. Både individuelt, lokalt, nationalt, regionalt (Europa) og globalt. Det er den største krise verden står over for.

Hvad fortæller os at klimaet er under forandring<sup>2</sup>:

- Mængden af drivhusgasser i atmosfæren stiger år for år
- Temperaturen på kloden stiger. De seneste fire år har været de hidtil varmeste
- Iskapperne på Grønland og Antarktis og gletscherne på land smelter
- Havene bliver varmere
- Siden 1980 er vandet i havene steget 25-30 cm
- Den arktiske havis smelter i hidtil uset omfang
- Der mangler nedbør nogle steder – andre steder er der for meget regn
- Der er flere kraftige orkaner

Og endelig er det globale ressourcetræk (dvs. mængden af biomasse, metaller og fossile brændsler mv.) steget fra 27 mia. tons i 1970 til 92 mia. tons i 2017<sup>3</sup>.

Målene foran os er bl.a.:

- 70 procent drivhusgasreduktion i 2030 – det mål som det politiske system i Danmark er enig om
- En reduktion af CO<sub>2</sub> i forbindelse med transport – mindre udledning fra fly; omstilling til eldrevne køretøjer i alle former
- Omlægning til et grønt landbrug og nye forbrugs- og indkøbsvaner

*En ny global orden, som Danmark bør arbejde for, bør i stigende grad være en globalisering nedefra*

Midlerne til at nå 70 procent målene er angivet i bl.a. regeringspapiret ”Retfærdig retning for Danmark” vedtaget af Socialdemokratiet og regeringens parlamentariske basis – her står angivet en retning, der involverer en overordnet klimalov og en klimahandlingsplan med konkrete mål for energieffektiviseringer, bæredygtigt byggeri, havvind, skovrejsning, bekæmpelse af plasticforurening og meget mere<sup>4</sup>.

Desuden er det værd at nævne Klimarådets anbefalinger i rapporten ”Kendte veje og nye spor til 70% reduktion”<sup>5</sup>, hvor en CO<sub>2</sub>-afgift er det bærende element sammen med en række midler til at opnå målene: kul fjernet fra varmforsyningen, grøn strøm, grøn varme, elbiler, lavbundslande inddrages og meget mere. Ideerne og forslag til den grønne omstilling er der – det er op til den politiske handling, om det realiseres.

Det retfærdige samfund - uligheden er problemet

I 1980'erne banede Thatchers og Reagans regeringer vejen for en neoliberal udvikling på global skala med dereguleringer og skattebegunstigelser, som har resulteret i en stigende ulighed, især mellem de fattigste og de rigeste i samfundet som påvist i detaljer af den franske økonom Thomas Piketty i en ny bog<sup>6</sup> og i RIKO's Udenrigsanalyser nr. 4 - 2020<sup>7</sup>. Den ulighed har også vist sig meget tydeligt under coronakrisen. I en åbning af samfundene efter corona må tendensen til voksende ulighed adresseres og vendes.

Enhver samfundsborger overalt i verden har nu under corona erfaret på egen krop, at staten kan gøre meget, hvis den politiske vilje er der. Staten har reddet markedet. Dette må også kunne give sig udslag i en international organiseret transformation henimod større lighed i indkomster og muligheder

i samfundene. De enkelte 193 lande i FN kan ikke foretage meget alene – de må gå sammen med udgangspunkt i en international bestræbelse henimod større lighed.

## ” Enhver samfundsborger overalt i verden har nu under corona erfaret på egen krop, at staten kan gøre meget, hvis den politiske vilje er der

Midlerne til denne transformation skal findes ved at:

- Skattely ophæves, i det mindst i EU-området, men også internationalt gennem overenskomster mellem verdens lande.
- Fjerne forskelle i selskabsskat i EU, således at de store selskaber kommer til at betale den samme progressive skat i de lande, hvor de opererer.
- Større kontrol med alle virksomheder og desuden at sikre, at de rigeste betaler skat.

Det øgede provenu skal bruges til at skabe velfærdssamfund i Europa, herunder udbygge uddannelse, forskning, klima, miljø og sundhed, også i Danmark.

Der er ingen tvivl om at den voksende populisme og nationalisme i Europa og Nordamerika er skabt af den form for top-down globalisering, der har virket siden 1980'erne og især siden slutningen af Den Kolde Krig. Samfundene i Europa og Nordamerika har ikke evnet at inddrage udkantsområder, lavt uddannede og industriarbejdere.

Det retfærdige samfund skal bygges op på:

- Progressiv, effektiv indkomstbeskatning overalt i Europa. Progressionen må harmoniseres.
- Formuebeskatningen må skærpes
- Demokratiske og sociale ejendomsformer må tilskyndes ved siden af den private ejendomsret
- Lønmodtagere må inddrages yderligere i bestyrelserne overalt i Europa i privatejede virksomheder
- EU må sættes i stand til at kontrollere kapitalbevægelser og flytninger mellem datterselskaber af de store selskaber
- Alle internationale frihandelsaftaler må genforhandles med henblik på klausuler, der hindrer udnyttelse af arbejdskraften og stiller krav til klima og miljøstandarder

Sundhed og bekæmpelse af pandemier bør opprioriteres – nationalt, regionalt (EU) og internationalt (WHO, FN).

Covid-19 pandemien har vist at verdens sundhedssystemer ikke havde kapacitet til at løse krisen – i Danmark er det gået

nogenlunde, men helt galt er det gået i USA, Italien og Spanien. Og den måde sundhedskrisen blev løst på, bragte en anden krise med sig – en international recession - så dyb at den sammenlignes med recessionen i 1930'erne. Det må vi lære af.

Udgangspunktet må være, at vi skal være forberedte – i samarbejde med andre lande og internationale organisationer – på kommende pandemier og andre typer sundhedskriser

Det kunne ske ved:

- Der nedsættes en sundhedskommission i Danmark, der dels laver en vurdering af, hvad vi har gjort under coronakrisen, herunder samler vurderinger og information fra befolkningen, dels opstiller krav og indhold til en fremtidig organisering af sundhedsvæsenet på en sådan måde at sundhedssystemet kan tage højde for og møde en pandemisituation, uden at samfundet skal gå ned og i sort igen. Det vil blive dyrt, men det kan blive dyrere at lade være, som vi har set det med corona og nedlukningen af samfundet.
- I en fremtidig organisering kunne indgå kapacitetsudvidelse; egen produktion/nabolandes produktion af værnemidler og vaccineproduktion samt oprettelse af en reserveenhed af læger og sygeplejerske og andet sundhedspersonale, der kan indkaldes ved kommende pandemier, så samfundet ikke skal lukkes ned for at undgå, at hospitalerne ikke kan klare det.
- I de riges landes hjælp til de fattigere ulande skal sundhedssektorens udbygning sammen med støtte til generel hævelse af uddannelsesniveaet prioriteres ekstra højt.
- I FN's verdensmål 3 siges, at der skal sættes en stopper for en lang række epidemiske sygdomme. Danmark må give et ekstra bidrag til dette.
- Det må gøres klart for befolkningerne på kloden at sundhed er en global rettighed<sup>8</sup>, som alle -rige som fattige – må kræve af deres regeringer. Dette må sikres i det videst mulige internationale samarbejde.
- At lade være med denne udbygning vil være dyrere end ikke at gøre det og helt uansvarligt med de erfaringer, vi nu har og det, vi har gået igennem.

Arbejde for internationale relationer, hvor konflikter løses ad fredelig vej – uden sikkerhedsliggørelse. Og uden uhyre summer til oprustning.

Ifølge netop offentliggjorte tal fra SIPRI bruges der 1.917 mia. US\$ på oprustning og militære udgifter i 2019, en stigning på 3.6 procent fra 2018<sup>9</sup>. Dette betyder et stort dræn på klodens finansielle og materielle resurser. Dette understreges især i en tid, der skriger på udbygning af sundhedssektorer i hele verden og løsning af klima- og naturdiversitetsproblemer. Bag oprustning er der naturligvis underliggende konflikter og uenigheder – men konflikter kan løses og håndteres. Vi skal holde op med at gøre alt til ydre trusler, der skal sikkerhedsliggøres gennem militær opbygning. Trusler skal opløses i deres bestanddele og løses/håndteres gennem forhandlinger, mægling og ved hjælp af internationalt samarbejde.

Medlemslandene skal støtte FN langt stærkere i bestræbelserne på at løse og håndtere lokale og regionale konflikter både gennem forhandlinger, mægling, udviklingsstøtte og fredsbærende styrker. Verdens nationalstater skal lægge et pres på FN's Sikkerhedsråd for at få det til at realitetsbehandle konflikterne.

Ligeledes må verdens stater, herunder Danmark, lægge pres på USA og Kina for at få dem til at stoppe deres globale rivalisering. Det sidste landene bør gøre er at line op bag en af de to supermagterne. Hvis landene fastholder de uhyre summer til oprustning må folkelige bevægelser, herunder især klima og sundhedsbevægelser gøre politikerne klart, at der ikke er penge både til klima, natur, sundhed og økonomisk genopretning.

En ny international orden med fredelige relationer er påkrævet, hvis Jorden skal overleve.

## NOTER

1. The Trade Council (2019). Forstå Dansk Eksport. *Udenrigsministeriet*. <https://thetradecouncil.dk/services/eksport/dansk-eksport>.

2. From, Lars og Dohm, Klaus (2019). 10 ting der fortæller, at klimaet er under forandring. *Jyllands-Posten*. <https://jyllands-posten.dk/premium/indblik/International/ECE11209364/10-ting-der-fortaeler-at-klimaet-er-under-forandring/>

3. Klima- og Omstillingsrådet (2020). Klima- og Omstillingsrådet: Udnyt nu coronakrisen ordentligt. Tiden til den grønne omstilling er nu. Lige nu. *Politiken*. <https://politiken.dk/debat/kroniken/art7739492/Udnyt-nu-coronakrisen-ordentligt.-Tiden-til-den-gr%C3%B8nne-omstilling-er-nu.-Lige-nu>

4. Frederiksen, Mette, Østergaard, Morten, Dyhr, Pia Olsen, og Skipper, Pernille (2019). Politisk forståelse mellem Socialdemokratiet, Radikale Venstre, SF, og Enhedslisten: Retfærdig retning for Danmark. *Uddannelses- og Forskningsministeriet*. <https://ufm.dk/ministeriet/regeringsgrundlag-vision-og-strategier/regeringen-mette-frederiksens-forstaelsespapir>

5. Klimarådet (2020). Kendte veje og nye spor til 70 procents reduktion. *Klimarådet*. <https://klimaraadet.dk/da/rapporter/kendte-veje-og-nye-spor-til-70-procents-reduktion>.

6. Piketty, Thomas (2020). *Kapital og ideologi*. Oversat af Peer Bundgaard, Manni Crone, Adam Diderichsen og Niels Ivar Larsen. Udgivet af Informations Forlag, s. 1036. Det nævnes på s. 440, at i perioden 1980-2020 er de rigeste 10 procent andel af BNI steget fra mellem 27 og 34 procent i 1980 til mellem 34 og 56 procent i 2018. Indtægterne for den fattigste halvdel af befolkningen er faldet mellem 20 og 27 procent i 1980 til kun 12 til 21 procent i 2020.

7. Kofoed-Johnsen, Merete (2020). Økonomisk ulighed skaber oprør og hæmmer vækst. *Rådet for International Konfliktløsning (RIKO)*. <http://riko.nu/2020/04/20/oekonomisk-ulighed-skaber-oproer-og-haemmer-vaekst/>.

8. Denne rettighed, retten til sundhed, er nævnt i Konventionen om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, vedtaget af FN i 1966. <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/Factsheet31.pdf>.

Desuden er et af FN's 17 Verdensmål dedikeret til sundhed – det tredje verdensmål, hvor der i underpunkt 3.3 siges ”at inden 2030 skal der sættes en stopper for epidemier ...”, hvor der konkret nævnes en lang række. <https://www.verdensmaalene.dk/maal/3>

9. Stockholm International Peace Research Institute (2020). Global military expenditure sees largest annual increase in a decade—says SIPRI—reaching \$1917 billion in 2019. *Stockholm International*

*Peace Research Institute*. <https://www.sipri.org/media/press-release/2020/global-military-expenditure-sees-largest-annual-increase-decade-says-sipri-reaching-1917-billion>

## KONTAKT RIKO

### SEKRETARIATET

Karl-Johan Petersen

Josefine Støjholm Jensen

Research- og analysepraktikant

Politisk praktikant

E: int@riko.nu

E: josefine.jensen@riko.nu

T: +45 2386 3363

### REDAKTIONEN

Palle Bendsen, Line Engbo Gissel, Niels Hahn, Jørn Boye Nielsen (T: +45 2990 4512), Kristian Svendsen, Misha Zand og Clemens Stubbe Østergaard.

Udenrigsanalyserne skrives af eksperter fra RIKO Rådet. Analyserne er uafhængige af partipolitiske og kommercielle interesser. De berører aktuelle udenrigspolitiske emner, og forslag til konkrete analyser kan drøftes med redaktionen ved at kontakte RIKOs Sekretariat.

For mere information om rådsmedlemmerne: <http://riko.nu/om-riko/rikoraadet/>